

Η Βίβλος ανοίγει τις πύλες της νεωτερικότητας

Ο φιλόλογος Σταύρος Ζουμπουλάκης παρουσιάζει τον «Αρτο Ζωής»

Συνέντευξη στον ΣΠΥΡΟ ΓΙΑΝΝΑΡΑ

Είναι αδύνατον να καταλάβει κανείς τη δυτική λογοτεχνία, την τέχνη και φιλοσοφία της Δύσης αγνοώντας τη Βίβλο. Αδύνατον να συζητήσει τα μεγάλα ζητήματα της ανθρώπινης ύπαρξης χωρίς μια στοιχειώδη βάση βιβλικής παιδείας, υποστηρίζει με πάθος ο Σταύρος Ζουμπουλάκης, πρόεδρος του Ιδρύματος Βιβλικών Μελετών «Αρτος Ζωής». Το όραμα του συγγραφέα, φιλόλογου και διευθυντή της «Νέας Εστίας», ο οποίος ανέλαβε το 2008 την προεδρία του ιδρύματος, είναι να εισαγάγει τη Βίβλο στη δημόσια σκέψη. Τον συναντήσαμε στα γραφεία του ιδρύματος στην οδό Μπουμπουλίνας 28, σε δύο δωμάτια γεμάτα συσκευασμένα βιβλία από το τυπογραφείο, και συζητήσαμε μαζί του για τους στόχους του «Αρτου Ζωής» ενόψει του επερχόμενου συνεδρίου στις 26 και 27 Νοεμβρίου με θέμα: «Η μεσσιανική ιδέα και οι μεταμορφώσεις της» που θα λάβει χώρα στο μέγαρο της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Ο «Αρτος Ζωής» στηρίζεται σε κληροδοτήματα του θεολόγου Αθανάσιου Λυμπερόπουλου, γόνου εύπορης οικογένειας των Πατρών, και ιδρύθηκε το 1937 με σκοπό φιλανθρωπικό και κατηχητικό. Το μεγαλύτερο ίσως στοιχείο του νέου προέδρου -στοιχείο επιβίωσης- αποτελεί η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του. Τον χαρακτήρα αυστηρής επιστημονικής βιβλικής θεολογίας του ιδρύματος δίνει ο κάθηγητής Ερμηνείας της Καινής Διαθήκης, Σάββας Αγουριδής.

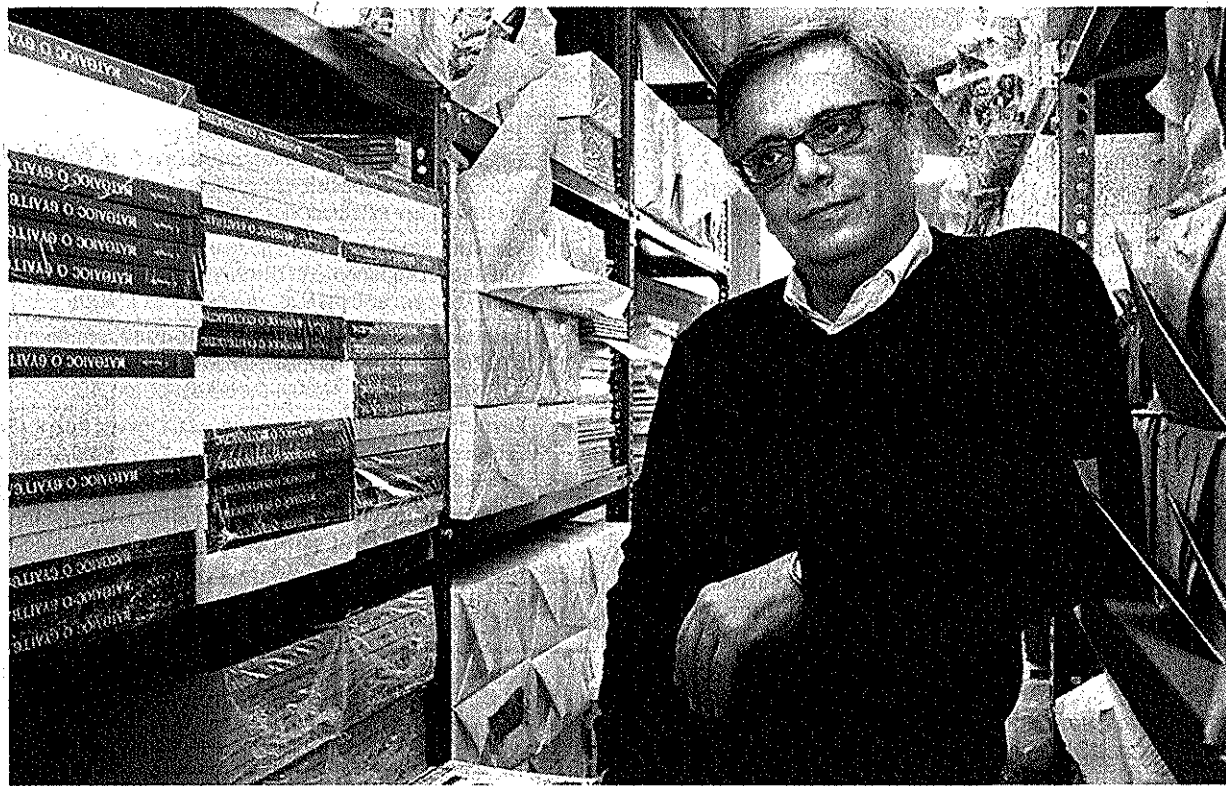
Με ζήλο για τον «Αρτο»

Ο Αγουριδής γίνεται μέλος του Δ.Σ. του «Αρτου Ζωής» το 1970 και στη συνέχεια, το 1973, πρόεδρος του, αλλάζοντας πράγματι τη φυσιογνωμία του ιδρύματος. Αξιοποίησε διεθνείς προσωπικές γνωριμίες του εξασφαλίζοντας δωρεάν τα πνευματικά δικαιώματα, ζητούσε από τους μεταφραστές να μεταφράζουν χωρίς αμοιβή, είχε έναν πραγματικό ζήλο για τον «Αρτο». Εξέδωσε και τα δικά του «Οράματα και πράγματα, Θεολογία και επικαιρότητα». Οσο δε περνούσαν τα χρόνια, απομακρυνόταν ολοένα και περισσότερο από την αυστηρή επιστημονική και ήθελε βιβλία που να διαπαιδαγωγήσουν τον κόσμο. Ταυτόχρονα όμως υπήρχε και αρκετός ερασιτεχνισμός. Οι μεταφράσεις δεν ήταν ελεγμένες πάντα, τα βιβλία υστερούσαν τυποτεχνικά. Σήμερα ο «Αρτος» λειτουργεί ως ένας κανονικός εκδοτικός οίκος, χωρίς βεβαίως να έχει αναστείλει τις άλλες δραστηριότητές του (φιλανθρωπικό έργο, υποτροφίες). Η ηρωική ερασιτεχνική περίοδος έχει τελειώσει.

— Εσείς σε ποια γραμμή θα κινηθείτε;

— Ο πυρήνας των εκδόσεών μας θα είναι οι βιβλικές μελέτες. Θα συνεχίσουμε, πρώτον, να εκδίδουμε βιβλία αυστηρώς ακαδημαϊκά, τα οποία δεν μπορεί να βγάλει κανένας άλλος εκδότης. Δεν μπορεί ένας εμπορικός εκδότης να βγάλει π.χ. το βιβλίο του Κοχ για τους Βαβέλτες. Το πραγματικό αναγνωστικό του κοινού στην Ελλάδα είναι εκατό άτομα. Αυτά τα βιβλία είμαστε εκ των πραγμάτων αναγκασμένοι να τα εκδίδουμε. Θέλουμε, δεύτερον, να είμαστε ο εκδότης της ελληνικής βιβλικής κοινότητας, των Ελλήνων βιβλικών επιστημόνων. Τρίτον, θα εκδώσουμε βιβλία βιβλικής σκέψης που απευθύνονται σε ένα ευρύτερο κοινό και, τέταρτον, βιβλία γενικότερα θεολογικά, όχι αυστηρώς βιβλικά.

— Οι εκδόσεις του «Αρτου Ζωής» πιστεύετε ότι μας βοηθούν να εμβαθύνουμε στην ορθόδοξη θεολογία ή

«Οποιος, αγνοώντας τη Βίβλο και τον χριστιανισμό, νομίζει ότι καταλαβαίνει τον Εγελο γελιέται», τονίζει ο Σταύρος Ζουμπουλάκης, πρόεδρος του Ιδρύματος Βιβλικών Μελετών «Αρτος Ζωής».

Ερμηνευτική

— Στη νεωτερική συζήτηση είναι προτιμότερο να προσέλθουμε ως ορθόδοξοι με ανάλογες μελέτες ή διά μέσου του έργου των Πατέρων;

— Δεν μπορείς να προσέλθεις στη σημερινή συζήτηση της Βίβλου αγνοώντας την κολοσιαία επιστημονική γνώση που έχει συσσωρευθεί και, κυρίως, τον επιστημονικό τρόπο μελέτης της. Θα μπορούσαμε, ωστόσο, να αναδείξουμε, το κάνουν άλλωστε και ξένοι ερμηνευτές αυτό, τη σημασία της πατερικής ερμηνευτικής.

συμβάλλουν κυρίως στην παρακολούθηση μιας οικουμενικής θεολογικής συζήτησης;

— Εκ πρώτης όψεως το δεύτερο. Αλλά εγώ θα έλεγα πως και το πρώτο, και μάλιστα με έναν πολύ ουσιαστικό τρόπο. Το δίλημμα που ζήσαμε κάποια στιγμή, «Βίβλος εναντίον Πατέρων», είναι ανόητο, δεν είναι πραγματικό. Τα κείμενα των Πατέρων είναι στη συντριπτική τους πλειονότητα ερμηνευτικά της Βίβλου. Αναζητούν τη θεμελίωση στη Βίβλο. Αρα κάθε συζήτηση της βιβλικής σκέψης τροφοδοτεί και την ορθόδοξη σκέψη.

— Το λέω γιατί υπάρχει αυτή η έριδα σήμερα με αφορμή τη συζήτηση με τα άλλα δόγματα...

— Είναι αλήθεια ότι πολλοί ορθόδοξοι στον τόπο μας δεν μας βλέπουν με συμπάθεια. Θεωρούν ότι αυτό που κάνουμε είναι ξένο, ένας οιοσεί προτεσταντισμός, τι δουλειά έχουμε εμείς με αυτά, μας αρκούν οι Πατέρες, ασχοληθούμε με την πατερική πνευματικότητα ή με τη λειτουργική θεολογία. Ολα αυτά είναι αυταπάτες.

— Η εξατομικευμένη μελέτη της Βίβλου δεν αποτελεί γνώρισμα του προτεσταντισμού;

— Αυτό είναι ένα δύσκολο ερώτημα και ιστορικά έχει μεγάλη ενδιαφέρουσα. Είναι βέβαια ότι την πρωτοκαθεδρία στη ζωή του χριστιανού η Βίβλος την αποκτά στον προτεσταντισμό. *Sola scriptura*. Ομως αυτή η επιλογή του προτεσταντισμού σιγά σιγά επηρέασε τον καθολικισμό και μεταδόθηκε και σε μας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία αντιστάθηκε αρχικά -όπως άλλωστε και η Καθολική- και ε-

ξακολουθεί να αντιστέκεται μέχρι σήμερα. Το γιατί έχει σημασία μεγάλη. Σε όλες τις κουλτούρες της Ευρώπης η μετάφραση της Βίβλου αποτελεί σημαντικό ή και ιδρυτικό γεγονός της λογοτεχνίας τους. Στη Γερμανία η μετάφραση του Λούθηρου είναι ιδρυτική της γερμανικής γλώσσας και λογοτεχνίας, ξέρουμε τι ρόλο έπαιξε στην Αγγλία η μετάφραση King James, στη Γαλλία έχουμε αμέτρητες μεταφράσεις με μεγάλη θέση στην ιστορία της λογοτεχνίας. Στην Ελλάδα η έξοχη μετάφραση της Καινής Διαθήκης από τον Μάξιμο Καλλιούπολη (1638) ουσιαστικά δεν κυκλοφόρησε. Ο νέος ελληνισμός δεν απέκτησε -αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό γεγονός- τη Βίβλο του. Πρόσφατα η Βιβλική Εταιρεία έβγαλε μια μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης εκ του εβραϊκού και ετοιμάζει τώρα και εκ των Εβραϊκών. Επίσης, το μόνο αυστηρά βιβλικό σε όλο τον ορθόδοξο κόσμο είναι το Δελτίο Βιβλικών Μελετών, του «Αρτου Ζωής».

Η δύσκολη αυτή σχέση με τη Βίβλο απηχεί τη δύσκολη έως αρνητική σχέση των ορθόδοξων Εκκλησιών με τη νεωτερικότητα. Γιατί η μελέτη της Βίβλου και κυρίως ο τρόπος με τον οποίο έγινε συνδέεται στενά με τη νεωτερικότητα.

Το στοιχείο

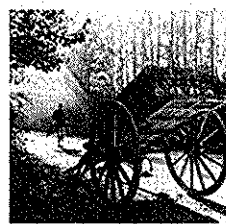
— Θα σας ενδιέφερε να ρίξετε γέφυρες προς τον κόσμο της αριστεράς και της ευρύτερης διανόησης;

— Αυτό ακριβώς είναι το στοιχείο το δικό μου με τον «Αρτο Ζωής». Εξεγείρομαι απέναντι στην παντελή αγνόηση της Βίβλου. Και από τους πιστούς και από τους μη πιστούς. Ένας μρφωμένος άνθρωπος σήμερα στην Ελλάδα, αν δεν έχει διαβάσει Σοφοκλή, ντρέπεται να το πει. Λέει όμως πάρα πολύ άνετα, σχεδόν υπερηφάνως, ότι δεν ξέρει τον Ησαΐα, τη Γένεση, τον Απόστολο Παύλο. Θεωρεί ότι αυτά είναι για τους παπάδες. Αυτό με ενοχλεί πάρα πολύ. Θεωρώ ότι δεν μπορείς να σκεφτείς τα προβλήματα του εαυτού σου και του κόσμου ως Ευρωπαίος άνθρωπος χωρίς τη Βίβλο. Οποιοσδήποτε αγνοώντας τη Βίβλο και τον χριστιανισμό, νομίζει ότι καταλαβαίνει τον Εγελο γελιέται. Αυτό πρέπει να αλλάξει. Βέβαια η υποχώρηση της βιβλικής παιδείας υπάρχει και στην Ευρώπη. Όταν η Εκκλησία συρρικνώθηκε μέχρις εξαφανίσεως στις χώρες της Ευρώπης, κάθκε το όχημα της βι-

βλικής παιδείας στην κοινωνία. Όταν λέμε ότι θέλουμε να φέρουμε τη Βίβλο στον δημόσιο χώρο της σκέψης, δεν εννοούμε προφανώς πως ζητούμε από τους ανθρώπους να προσχωρήσουν στην πίστη αλλά απλώς να πάρουν στα σοβαρά αυτή την παράδοση σκέψης. Για να γίνει αυτό, πρέπει προηγουμένως να γίνει κατανοητό ότι η Βίβλος σκέπτεται, ότι υπάρχει βιβλική σκέψη. Είναι λάθος η διάκριση που κάνουμε μεταξύ Αθήνας και Ιερουσαλήμ, όπου η Αθήνα εκφράζει τη σκέψη και η Ιερουσαλήμ την πίστη. Η Βίβλος αφηγείται, εντέλλεται, υμνεί, και διά αυτών σκέπτεται. Η ένταση μεταξύ των δύο, Αθήνας και Ιερουσαλήμ, είναι ουσιαστικά ένταση μεταξύ δύο διαφορετικών τρόπων σκέψης.

— Σε αυτή την προοπτική εντάσσεται και το συνέδριο που ετοιμάζετε;

— Το συνέδριο είναι ακριβώς σε αυτή τη λογική: να φέρουμε τη βιβλική σκέψη στη δημόσια συζήτηση και να συναντηθούν οι βιβλικοί θεολόγοι με ανθρώπους από άλλους πνευματικούς ορίζοντες. Γι' αυτό και διαλέξαμε το θέμα του μεσσιανισμού, ένα κεντρικό θέμα στην ευρωπαϊκή ιστορία μέχρι τον 20ό αιώνα. Υπάρχουν άνθρωποι που μιλούν για τους πολιτικούς μεσσιανισμούς του 20ού αιώνα, για τον ναζισμό, τον κομμουνισμό κ.λπ., και αγνοούν παντελώς την καταγωγή της ιδέας. Θα είναι ένα συνέδριο συνάντησης βιβλικών θεολόγων, φιλοσόφων, πολιτικών στοχαστών, ιστορικών πάνω στο θέμα αυτό. Φιλοδοξούμε να διοργανώσουμε κάθε χρόνο ένα συνέδριο αυτού του τύπου: συνάντηση βιβλικών και θεολόγων εν γένει με θύραθεν στοχαστές πάνω σε ένα θέμα που πηγάζει από τη Βίβλο.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΚΑΓΙΑΝ Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ

Το βιβλίο αυτό δε...
ωραίες φωτογραφίες...
πολύ ξεχωριστού...
του κόσμου μας,
βλέπουμε. Ο Τάκης...
σημαντικότερους...
δημιουργική του...
απλής απεικόνιση...
ο αναγνώστης αν...
πους μέσα από τη...
κού Λαρισίου